

מראי מקומות - מגילה

טו.

ה. ותתחלחל המלכה... שפירסה נדה... שהוצרכה לנקביה יש לע', מה צורך יש לנו לדעת שפירסה נדה או שהיתה צריכה לנקביה. וכ' המהר"ל (אור חדש, עמ' קמו) דזה הי' שייך להמעשה ג"כ, דעי"ז ידעה דמושלים כוחות הטומאה בעולם, דעל ידם בא דם הנדה, וגם שייכים טפי לצורך נקבים, שהוא דבר מאוס, וע"י כן ידעה שצריכה להזדרז לעשות מה שאפשר לעשות. והבן יהוידע כ' דהגיד לנו המגילה כן כדי להגדיל הנס, דאף בדדרך הטבע דברים אלו מכחישים יופיה, מ"מ נשאת חן בעיני אחשוורוש.

ו. ועכשיו ברצון

ויש לע', האם עשתה מעשה זה בהיתר או באיסור. וע' שו"ת מהר"ק (שורש קס"ז), דכ' דח"ו לומר שהי' שום נדנדוד עבירה במעשה שעשתה, וודאי מצוה גדולה היתה, כדי להציל כל ישראל. אבל מ"מ מאז והלאה היתה אסורה למרדכי. וכ' להוכיח מזה דמה שאשת איש שתזנה על בעלה אסורה לו, אי"ז משום העבירה שבו, אלא מחמת עצם הזנות, שתזנה על בעלה, הוא האוסר, דלמעשה מעלה מעל באישה. ולכן כ' דאשה שאינה יודעת שיש איסור לזנות על בעלה, הגם דלענין כפרה נחשב זה לשוגג, אבל מ"מ כלפי האיסור לבעלה דומה זה למזיד, דלמעשה ידעה שתזנה עליו, וזהו האוסר. וע"ע לקמן בשם הרשב"א, דלכא"ו מבואר דלא כדברי המהר"ק.

ז. כשם שאבדתי מבית אבא כן אבדתי ממך

הק' תוס', למה לא גירשה מרדכי כדי שיהי' מותר לו לחזור וללוקחה אח"כ. ות' דכיון דדבר הגט הוא ע"פ עדים, הי' ירא פן יתפרסם הדבר אצל המלכות. והק' הרשב"א, א"כ יכתוב לה הגט בכתב ידו, שהוא כשר מדאורייתא, וכיון דלא עשה כן נמצא דהיא באה לו ברצון ולכא"ו הוי תהרג ואל תעבור, וכ' דאין משיבין על אגדה. ובהגהות מהרש"ם על תוס' כאן כ' דקו' הרשב"א זה אתי לשיטתו, דס"ל דהיכא דמגרשה בכת"י אי"צ עדי מסירה, ומשמע מדבריו ד"ל דתוס' לא ס"ל כן [וע"ע בעיון יעקב שכ' דתוס' אזיל לשיטתו בגיטין ד. דס"ל דאפי' למ"ד עדי חתימה כרתי צריך להיות שם עדי מסירה, וה"ה במגרש בכת"י].

וע' בנודע ביהודה (מהדו"ת, יו"ד קס"א) דכ' לחדש דבאמת גירשה בכת"י, וכקו' הרשב"א, ומ"מ לא הי' יכול להחזירה, שהרי אם יהי' רוצה להחזירה, זה ודאי יצריך עדים לקידושין וחופה, וזה ודאי יתפרסם, ולכן אמרה דאבדתי ממך. ולפ"ז, כ' דשוב אין ראי' לדברי המהר"ק שהבאנו לעיל דאיסור לבעלה שייך אפי' אם זינתה בהיתר, דבאמת גירשה, ומה שלא היתה יכולה לחזור הי' משום פרסום, ולא משום איסור סוטה. אבל כ'

המשך בעמוד הבא

א. ולמה נקרא שמו מלאכי, שהי' משנה למלך פ' המהרש"א, דמה שהוא משנה למלך דומה למלאך, ולכן שפיר נקרא מלאכי.

ב. ד' נשים יפיפיות

עי' הנודע ביהודה (מהדו"ק, סי' כ"ד), שביאר מפני מה מנו חז"ל הד' נשים יפיפיות. דמה שחשב שרה הוא להודיע כמה צנוע וקדוש הי' אברהם אבינו, דלמרות גודל היופי של שרה, דודאי היתה מפורסמת בדורה, עכ"ז מעולם לא הסתכל בה, כמש"כ רש"י על הפסוק הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את. ומה שחשבו רחב ואביגיל, להזהיר כמה ראוי להשמר מלהביט בנשים, ולא יגרום טומאה לנפשו, וזהו מה שהביא הא דרחב בשמה זינתה, ואביגיל בזכירתה, לומר אף שאינו רואה אותם מ"מ יש מבואר כבר ליצרו הרע לטמא עצמו. ומה שחשב אסתר, זה עדות לישראל כמה משגיח הקב"ה עליהם, שבאה אסתר ביופי גדול שתהי' נושאת חן בעיני אחשוורוש להציל ישראל. ולמ"ד דמפיק אסתר ועייל ושת, בא להראות גודל הנס, שעם היות ושת יפת תואר ביותר ואסתר ירקרוקת, מ"מ ברחמי שמים נשאה אסתר חן בעיני כל רואיה. וע"ע בבן יהוידע דכ' דהביא הא דד' נשים יפיפיות להראות צדקותן, דהגם דהיו יפיפיות, מ"מ הי' צדקניות (ולפי"ז, צ"ל דמה שהביא ושת הי' אגב אחריני).

ג. כל האומר רחב רחב

ק', לפי דעת המקשן דאפי' מי שאינו יודעה נמי, א"כ הי"ל להק' על ר' יצחק גופי איך אמר כן. וכ' היעב"ץ בתענית (ה): דר' יצחק לא אמר בלשון זה "רחב רחב", אלא אמר כל האומר רחב ב' פעמים רצופים מיד נקרי.

ד. בידועה ומכירה

פ' התוס' בתענית (ה), שבא עליה וראה אותה. וכ' היעב"ץ (שם) דלדבריו צריך שניהם כדי שיהי' נקרי מיד. אבל מרש"י מבואר דידועה היינו מכירה. והק' העיון יעקב (שם), דא"כ למה כפל הלשון ["ידועה" ו"מכירה", היינו הך]. ועוד הק', איך ידע ר' יוחנן, הרי בדורו שוב לא הי' שום אדם שהי' שייך לדעת אותה. ות' דידועה דכאן היינו מכירה, דהיינו דאפי' ידיעה שאינה ידיעה מממש, אלא שהכיר אותה כיון שראה ציור שצייר ממנה, גם בזה סגי לעשותו בעל קרי. עוד כ' לבאר (דלא כרש"י) דמכירה היינו דהכיר במעשיה, לפי שהיתה זונה [וא"ש למה מביאה הגמ' מימרא זו דוקא לענין רחב ולא לגבי שאר נשים יפות, לפי שרק משום שהיתה זונה שייך לחוש שיבא לידי קרי מחמת זכרונה].

מראי מקומות - מגילה

טו. (המשך)

כ' רש"י לקמן (טז.) דויהי ביום השלישי הי' יום ט"ו. ולפ"ז יצא דסדר הדברים לפי רש"י כך הוא, דבליל ט"ו נדדה שנת המלך, וביום ט"ו באה אסתר אל אחשוורוש בלבוש מלכות להזמינו להמשתה, ואף דכ' זה מעיקרא במגילה, צ"ל דאין מוקדם ומאוחר במגילה [אולם זה ק' מהגמ' לקמן, סוף טו.; דמה דנדדה שנת אחשוורוש הי' משום דק' לו למה הזמינה אסתר להמן, דלפי רש"י הא עדיין לא הזמינה אותם, וכן הק' הרש"ש על המהרש"א]. וגם צ"ל לפ"ז דהגם דנדדה שנת אחשוורוש בליל ט"ו, אבל כל המעשה במרדכי והמן והסוס הי' בט"ז (ולכאו' צ"ל דלא כהמהרש"א ברש"י, אלא דרש"י ס"ל דהמעשה דנדדה שנת המלך הי' באמת בליל ט"ז). וע' רש"ש שכ' דמבואר בהמדרש דהתענו בי"ג, וט"ו, ודלא כרש"י כאן, וכ' דק' לרש"י, למה לא אמרה הגמ' דהעביר ב' ימי פסח, שהרי גם בחוה"מ [יום ט"ז] אסור להתענות, ולכן גם בהבבלי משמע כהמדרש, וע' מש"כ שדחק רש"י לפרש כן.

י. דעבר ערקומא דמיא

ולכאו' ק', למה צריך הנביא להודיענו שעבר עורקמא דמיא. וכ' המנות הלוי (בפי' למגילת אסתר, סוף פרק ד'), דדבר גדול מלמדנו הנביא, שאפי' דבר קטן לשם מצוה כתוב בספר.

דמ"מ מדברי רש"י יש ראי' ליסוד של המהרי"ק, דמבואר מדברי רש"י דבאמת לא גירשה.

ה. ויעבור מרדכי... שהעביר יום ראשון של פסח בתענית הק' היערות דבש, למה נקט עבירה זו דאסור להתענות, הי"ל להביא מה שלכאו' העבירים על עבירה גדולה מזו, שבטלם ממצות עשה של אכילת מצה בליל פסח (דהיינו, דהאיסור להתענות בפסח הוא רק מדרבנן, או מדברי קבלה, ומצות אכילת מצה בליל פסח הוא דאורייתא). וכ' הערוך לנר (יבמות קכא: ד"ה והכתיב וצומו עלי) דמה דמשמע שם בהגמ' דהיו צמים ג' ימים לילה ויום, המדרש חולק ע"ז, וס"ל דלא צמו אלא ביום. ומה דאי' בקרא שלושת ימים לילה ויום, ביאר הערל"נ דהיינו דכשהיו מתחילים להתענות, דהיינו בי"ד, התענו לילה ויום, אבל בט"ו וט"ז לא התענו אלא ביום. ועפ"ז כ' לתרץ קו' היערות דבש, דבאמת אכלו מצה בליל ט"ו, דלא היו צמים אלא ביום ט"ו וט"ז, ולא בלילותיהן.

ז. יום ראשון של פסח

ופרש"י שהרי בי"ג בניסן נכתבו האגרות וניתן דת בשושן, ובי"ד, בט"ו, ובט"ז התענו, ובט"ז נתלה המן בערב. וכ' המהרש"א, דאי' במדרש דנדדה שנת המלך בליל ט"ו, וגם